શ્રી વિષ્ણુ પરમાત્મા[illegible] અ[illegible] [illegible]ભક્તરાજ

ધ્રુવ કુમાર

નાટકના ઓપેરા.

વાંકાનેર આર્ય હિતવર્ધક નાટક કંપની માટે

રચી પ્રસિદ્ધ કરનાર

રાવળ ત્રંબકલાલ દેવશંકર.

વાંકાનેર આ. હિ. વ. ના. કં. ના માલેક.

વડોદરા.

આવૃત્તિ ૪ થી. નકલ ૨૦૦૦.

સંવત ૧૯૭૦. સન ૧૯૧૩.

અમદાવાદ શાહપુર વનમાળી વાંકાની પોળમાં હરીભાઈ હલપતરામે પોતાના "આર્યોદય" પ્રેસમાં છાપ્યો.

કીંમત રૂ. ૦-૨-૦

શ્રી વિષ્ણુ પરમાત્માના અનન્ય —ગ ભક્તરાજ

ધ્રુવ કુમાર નાટકનો ટુંક સાર.

અંક પહેલો.

પ્ર૰ ૧ લો-ઇશ્વર સ્તુતી, સુત્રધાર તથા ભરત મુનીનો નાટય શાસ્ત્ર સંબંધી સંવાદ, ભરત મુનીનો આશ્રમ બદલાઇ માતા સરસ્વતીનું પ્રગટ થઇ આશીરવાદ આપી અંતર ધ્યાન થવું.

પ્ર. ૨ જો-માહેસ્મતી નગ્રના મહારાજા ઉત્તાનપાદના પાટવી કુમાર ધ્રુવજીનું પોતાના લઘુ બંધુ સાથે પ્રભુ ભજન કરતાં રાજ મારગમાં નીકળવું. કંઇ અવસ્થામાં પ્રભુ ભજન કરવું તે ઉપર ઉત્તમ તથા રાજગોર તુળજારામ સાથે કુમાર ધ્રુવજીએ કરેલું વીવેચન, જન્મ દીવસની ખુશાલી પ્રસંગે પોતાની માતા સરૂચીને અવાસે આવવાને આગ્રહ કરી કુમાર ધ્રુવને ઉત્તમનું તેડી જવું પછી પુરૂષોત્તમ પુરાણીનું આવવું, અને તુળજારામે કથાના ખરડામાં સવા રૂપીયો નોંધાવ્યો છે તેની ઉઘરાણી કરવી, તુળજારામે નહિ આપવા કહેવું, બન્નેની તકરાર.

પ્ર૰ ૩ જો-પોતાથી માનીતી નવી રાણી સુરૂચીના અવાસે મહારાજા ઉત્તાનપાદે ઉત્તમના જન્મ દીવસની ખુશાલીમાં ભરેલો ભવ્ય

દરબાર કુમાર ધ્રુવજી સાથે ઉત્તમનું આવવું, રાણી સુરૂચીને વશ થઇ તેના કુમાર ઉત્તમને મહારાજા ઉત્તાનપાદનું પ્રેમથી ઉછંગમાં બેસવા બોલાવવું અને કુમાર ધ્રુવજીને વીસરી જવું, ભ્રાતૃ ભાવની અપુર્વ પ્રીતિને પરીણામે જેષ્ટ ભ્રાતા ધ્રુવજીને પીતાના ઉછંગે બેસવા ઉત્તમનું બોલાવવું, અપર માતા સુરૂચીએ કુમાર ધ્રુવજીનું અપમાન કરી મહેણું મારવું, ધ્રુવે કરેલી દીલગીરી, તુળજારામનો દીલાસો. અપર માતાના વાક્યને બોધરૂપ સમજી પીતાના અલ્પ ઉછંગનાં સુખને અસારે શ્રી જગત્પીતાનાં અભય ઉછંગમાં બેસવાને લાયક થવાનો નીશ્ચય કરી કુમાર ધ્રુવનું જવું.

પ્ર. ૪ થો–અણમાનીતિ રાણી ધ્રુવજીની માતા સુનીતીને અપશુકનથી થતી ચીંતા, ત્યાં તુળજારામની સ્ત્રી ગુણવંતીએ ધીરજ દેવી, બાદ કુમાર ધ્રુવજીએ આવી ઇશ્વર ભજન અરથે જંગલમાં જવા સારૂ માતા પાસે રજા માગવી, સુનીતીનો કરૂણા જનક વાત્સલ્ય ભાવ, ધ્રુવજીની અડગ વૃત્તિ, સુનીતીનો શુભ આશીરવાદ ધ્રુવજીનું વનમાં જવું.

પ્ર. ૫ મો–તુળજારામ તથા તેની સ્ત્રીની ધ્રુવજી પ્રત્યેની લાગણીનાં ઉદગાર, તેવામાં પુરૂષોત્તમ પુરાણીનું સવા રૂપીયાની ઉઘરાણી માટે આવવું; તુળજારામે પોતાના છોકરા રઘુજીલાલને પોતે મરવા પડ્યો છે એવું સમજાવી સનેપાત થવાનો ડોળ કરી બીજા પાંચ રૂપીયા પડાવે છે અને સવા રૂપીઓ માફ કરાવે છે.

પ્ર. ૬ ઠો–નવી રાણી સુરૂચીનું ધ્રુવજી વનમાં જવાથી હર્ષીત થવું ત્યાં રાજા ઉત્તાનપાદનું તેનાં આ ચરીત્રની મોહાંધ થવું

પ્ર. ૭ મો—સુરપતિ ઈંદ્રરાયની પુત્રી ઈંદ્રગવરીની સાહેલીયો સાથે શીયળ મહીમાના ગરબાની ગમત, મહાત્મા નારદજીનું આવવુ ઈંદ્રગવરીની હસ્તરેખા જોઈ ધ્રુવજી સાથે વરવાનું ભાખેલું ભવીષ્ય, ધ્રુવજી સાથે વરવાની ઈંદ્રગવરીએ કરેલી પ્રતીજ્ઞા.

પ્ર. ૮ મો—અઘોર જંગલમાં કુમાર ધ્રુવજીનું નીકળવું નારદ મુનીનો સમાગમ, ધ્રુવજીની ઇશ્વર ભજનમાં અડગ ટેક જોઇ ગુરૂદીક્ષા આપી મધુવનમાં તપ કરી શ્રી વિષ્ણું પરમાત્માના દર્શન પ્રાપ્ત કરવા મોકલવા.

પ્ર. ૯ મો—સ્વર્ગમાં ઈંદ્રરાયની કચેરી, નારદ મુની સાથે મૃત્યુ લોક સંબંધે ઈંદ્રરાયની વાતચીત ધ્રુવજીની ઉગ્ર તપશ્ચર્યાના પ્રભાવે વાયુંનું રૂંધન થવાથી દેવતાનું અકળાઇને આવવું. ઈંદ્રરાયે ધ્રુવજીની તપશ્ચર્યા ભંગ કરવા માટે કરેલો વીચાર બાદ ઈંદ્રાસનનું ડોલવું; અને દેવ સભાનું આશ્ચર્ય થવું

અંક બીજો.

પ્ર. ૧ લો–રમુજીલાલે માતા પીતાનો પ્રેમ જોવા તેનાં ભાઇબંધને પોતાનો હાથ ભાંગ્યો છે એવા ખબર આપવા મોકલવો. ગુણવંતીનુ પોતાના દીકરા રમુજીનો હાથ ભાંગી ગયાનાં ખબર સાંભળી દલગીર થવું, તુળજારામે પોતાની નાસીકા જોઇ રમુજીલાલને કાંઇ નથી થયું એમ કહેવું, ગુણવંતીયે તેને ઉત્તાનપાદે જેમ નીરદય થઇ ધ્રુવજીને દુભાવી વનમાં મોકલ્યા તેવા તમે પણ નીરદય છો, નગર ચર્ચા જોવા નીકળેલા ઉત્તાનપાદને ઉપલા વાક્યો સાંભળી થયેલો અફસોસ તુળજારામે ધ્રુવજીને શોધવા જવા કરેલો નીશ્ચય.

પ્ર. ૨ જો–પુત્ર વિયોગથી પીડાતા મહારાજા ઉત્તાનપાદનું શોક ભુવન, તુળજારામે તથા કુંમાર ઉત્તમે શાન્ત થવા કહેવું તેવામાં રાણી સુરૂચીના મારમીક વચનો સાંભળતાં રાજાના પસ્તાવામાં વધારો, કુમાર ઉત્તમે પોતાની માતા સુરૂચીને ગર્ભીત ક્રોધ સાથે શોક ભુવનમાંથી ચાલ્યા જવા કહેવું; નારદજીયે આવી ધ્રુવજીના કુશળ સમાચાર આપી સઉનું મન શાંત કરવું.

પ્ર. ૩ જો–માયાના મસ્ત વિચારો, ત્યાં ઇંદ્રરાયે તેને ધ્રુવજીને છળવા જવા માટે કહેવું માયાનું ધ્રુવજીને દુઃખ દેવા માટે દીલગીર થવું.

પ્ર. ૪ થો–હીમાલયના ઉપવનમાં સખીઓ સાથે ઇંદ્રગવરીનો આનંદ, ઇંદ્રપુત્ર જયંતનું આવવું, ધ્રુવજી સાથે વરવાના ઇંદ્રગવરીના ઉદગાર સાંભળી જયંતનો ક્રોધ, નારદજીના આગમનથી લાચાર થઇને જયંતે ધ્રુવને સમુદ્રમાં ફેંકી દેવાનો નિશ્ચય કરી જવું.

પ્ર. ૫ મો–ઈંદ્ર મહારાજની આજ્ઞાથી ધ્રુવજીનું ધ્યાન ભંગ કરવા તપહારીણી સેના સાથે માયાનું મધુવનમાં આવવું, માયાની બળે વસંત પ્રકટાવી રીધી સીદ્ધી દ્વારા ધ્રુવજીને લોભાવવાની યુક્તી રંભા વગેરે અપસરાઓનો નાચ, ધ્રુવજીના હૃદયમાંથી વાસનાનું નીકળવું, ભક્તીનું શુદ્ધ સ્વરૂપે ધ્રુવજીનાં હૃદયમાં પ્રકાશવું, ધ્રુવજીને શોધવા તુળજારામ તડાકીયાનું વનના વીચીત્ર ચમત્કારો જોઇ ડરી પાછા જવું દેવ માયાએ ધ્રુવજીની માનું રૂપ ધરી ધ્રુવજીને ધ્યાનમાંથી જગાડવા કરેલી કોશીષ, ધ્રુવજીના શરીરમાંથી જવાળા નીકળતાં માયાનું ડરી પાછું હઠવું,

૬ ઠો–રાણી સુનિતીની ધ્રુવજીની આરોગ્યતા માટે પ્રભુ પ્રાર્થના કુમારઉત્તમે આવી ધ્રુવજીને વનવાસ દેવામાં પોતાનું નીરદોષપણું દેખાડી દીલગીરી જાહેર કરવી. બાદ મહારાજા ઉત્તાનપાદનું અપમાન, પોતાથી થયેલ ભુલ માટે રાણી સુનીતી પાસે ક્ષમા માંગવી. સુનીતીની પતી પ્રત્યે અનન્ય ભક્તિ.

પ્ર. ૭ મો–ધ્રુવજીનું તપ ભંગ કરવાની યુક્તીઓ નીષ્ફળ જવાથી દેવગુરૂ બ્રહસ્પતી સાથે ઈંદ્રરાયની વાતચીત નારદજીએ આવી ધ્રુવજીને હેરાન ન કરવા ઈંદ્રરાયને કરેલી સૂચના. બાદ બ્રહસ્પતીની સલાહથી શ્રી વિષ્ણું લોકમાં બાળ ભક્ત ધ્રુવજીની ઉગ્ર તપશ્ચર્યાનું શ્રી વિષ્ણું પરમાત્માને સ્વપ્નામાં ભાન થતા નીંદ્રામાંથી જાગી ઉઠવું, લક્ષ્મી સાથે ભકતો પ્રત્યે અપુર્વ લાગણીનું વીવેચન. બાદ બ્રહ્માજી સાથે ઈંદ્રાદી દેવોનું આવવું. ઈંદ્રની શંકા ટાળી સર્વે સાથે બાળભક્ત ધ્રુવજીને વર આપવા શ્રી વિષ્ણુ પરમાત્માનું મધુવનમાં જવું.

અંક ત્રીજો.

પ્ર. ૧ લો–સુનીતીના મહેલમાં પોતાથી થયેલ અપરાધની ક્ષમા માગવા સુરૂચીનું આવવું સુનીતીયે જણાવેલી નીરમળતા બાદ મહારાજા ઉત્તાનપાદે આવી બન્ને રાણીઓને સુસંપમાં સાથે જોઇ જણાવેલી શાન્તિ.

પ્ર. ૨ જો–ધ્રુવજીને ઉપાડીને સમુદ્રમાં ફેંકી દેવાની ધારણાથી ઇંદ્ર પુત્ર જયંતનું મધુવનમાં આવવું, ધ્રુવજીને ઉપાડવા જતાં જયંતનું અંગ જડાઇ જવું, પારષદનું પ્રગટ થવું. જયંતનું પોતાથી થયેલ અપરાધ માટે પારષદના કહેવાથી ધ્રુવજીના પગમાં પડવું, પારષદની તેને મારી આપવી, ને જવા કહેવું. બાળ ભક્તરાજ ધ્રુવજીને વર આપવા સર્વે દેવો સાથે શ્રી વિષ્ણુ પરમાત્માનું પધારવું. તથા અવિચળ પદ અરપણ કરવું ત્યા નારદજીને ભક્તરાજ ધ્રુવજીને તેના પીતાના રાજ્યમાં લઇ જવા કહેવું ભક્તરાજ ધ્રુવજીના કરેલ અપરાધથી મુક્ત થવા સારૂ પોતાની પુત્રી ઇંદ્રગવરીનાં લગ્ન ધ્રુવજી સાથે કરવા ઇંદ્રરાયે માગેલી શ્રી વિષ્ણુ પરમાત્માની આજ્ઞા.

પ્ર. ૩ જો–નારદજી તથા ભક્તરાજ ધ્રુવજીનું નગર નજીક આવવું, ત્યાં ધ્રુવજીનાં પુર્વાવતાર સંબંધી વીવેચન કર્યા બાદ તેનાં આગમનના સમાચાર આપવા ઉત્તાનપાદ પાસે નારદજીનું જવું, ઉત્તમનો ભેટો બાદ આપ્ત મંડળ સાથે માતા પીતાનું સામઇયું લઈ આવવું, અને ભક્તરાજ ધ્રુવજીને લઈ આનંદ મંગળથી નગરમાં જવું.

પ્ર. ૪ થો–ધ્રુવજીના હિતચીંતક ગોર તુળજારામ તડાકીયાને સંસ્કારી જાણીં માયાની મોહ જાળથી છોડવવાની નારદજીની યુક્તી.

પ્ર. ૫ મો–તુળજારામના મ્રત્યુના ખબરથી ગુણવંતીનો અફસોસ તેવામાં તુળજારામનું આવવું તેને ભુત સમજી ગુણવંતીયે તથા તેના પુત્રે માર મારવાથી દુઃખી થવું નારદજીયે આવી તેનું અજ્ઞાન ટાળી સત્ય જ્ઞાન સમજાવવું.

પ્ર. ૬ ઠો–ધ્રુવજી સાથે લીધેલી પ્રતીજ્ઞા રદ કરવા ઈંદ્રાણીએ ઈંદ્રગવરીને સમજાવવી, ત્યાં મધુવનમાંથી જયંતનું નીરાશ થઇ પાછા આવવું, બાદ ઈંદ્રરાયે આવી ધ્રુવ તો પ્રતાપી ભક્તરાજ છે તેવું જાહેર કરી ઈંદ્રગવરીને તેની સાથે પરણાવવાનો વીચાર, તથા ઈંદ્રગરીનો અપુર્વ આનંદ.

પ્ર. ૭ મો–ભક્તરાજ ધ્રુવજીનો રાજ્યાભીષેક ઉત્તાનપાદે ધ્રુવજીને આપેલી શીખામણ, ત્યાં ઈંદ્રરાયે આવી પોતાની પુત્રીનું ધ્રુવજીને કન્યાદાન દેવું બાદ નારદ મુંનીયે ધ્રુવજીને તેમનું અવિચળ પદ બતાવવું.

શાંતિ શાંતિ શાંતિઃ

પાત્રોનાં નામ.

સુત્રધાર, નટી, બાળાઓ—નાટયકાર સ્ત્રી પુરૂષ.

ધ્રુવજી—મહાનરાજા ઉત્તાનપાદના પાટવી પુત્ર ને વિષ્ણુ પરમાત્માના અનન્ય બાળ ભક્ત.

ઉત્તમ—ધ્રુવજીનો ઓરમાન ભાઇ.

બુળજારામ—ધ્રુવજીનો મિત્ર અને રાજ્ય ગોર.

ઉત્તાનપાદ—માહેશ્મતીના મહારાજા ને ધ્રુવજી તથા ઉત્તમના પીતા.

નારદજી—સુરમુની.

ઇંદ્રરાય—સુરપતી.

બ્રહસ્પતી—સુરગુર.

જયંત—ઇંદ્રરાયના પુત્ર.

શ્રી વિષ્ણુ—જગતનીયંતા.

ચિત્રકેતુ—જયંતનો પાસવાન.

લક્ષ્મીજી—શ્રી વિષ્ણુ પરમાત્માની વિભુતિ.

સુરૂચી—કુમાર ઉત્તમની મા. માનીતાં નવાં રાણી.

સુનીતી—કુમાર ધ્રુવજીના માતા ઉત્તાનપાદના અણુમાનીતાં રાણી.

ઇંદ્રગવરી—ઇંદ્રરાયની પુત્રી તથા ધ્રુવજીના થનાર પત્ની.

ઇંદ્રાણી—ઇંદ્રરાયની પત્ની.

ગુણવંતી—બુળજારામની સ્ત્રી.

રમુજીલાલ, બ્રહ્માજી, સરસ્વતી, દેવગણો, સાધુ, અપ્સરાઓ પારશદ, પુરાણી, દરબારીઓ વારાંગનાઓ વીગેરે.

૪૮૮૮

શ્રી ગણેશાયનમઃ

ધ્રુવ કુમાર

નાટકનાં ગાયનો.

અંક પહેલો.

સુત્રધાર— ૧

સ્મરણે ધરી નામ, શરણુ ચહું પ્રભુ કષ્ટ કાપો ધરણીધરા
મમ બાંહ્ય ગ્રહી પતી, સરલ મતી દે,
સફલ કાર્ય કરવા—સ્મરણે૦

બાળાઓ— ૨

અમે સેવા શ્રીનાથજીને વંદીએ આવાર,
સુંદરા ભક્તોના પ્રતીપાળ—અમે૦
નારદ શારદ ભાવ ધરીને ભજે, સુરનર મુનીવર પોતાનો ગર્વ સહુ તજે
કરતા હરતા શ્રી કૃપાળ આ—અમે૦

સુત્રધાર— ૩

મહા મંગલ તવ નામ શુભ, સંભારીને આજ,
વિનય વાણીથી માગીએ, મંગળ કર અમ કાજ.

બાળાઓ, સુ. નટી— ૪

ભજો મન વશ કરીને અજર અમર શ્રીવર ભુધર જગમાં જનમીને
પ્રભુજીનાં ભજન એવાં તાર્યા ગજ ગુણીકા જેવા
ભજ્યા જેને ભાવેથી વિશ્વવીહારી જાઉં તેને વારી વારી બલીહારી—ભજો.
મોહ રૂપ જળથી ભર્યું, આ ભવ સાગર ઠામ;
તેને તરવાનું કર્યું એ, શ્રી હરી કેરૂં નામ.—ભજો.

ધ્રુવજી— ૫

હે મન ભજન સુધારસ પીલેરે, એઠું શું મુખ દીલેરે—મન૦
સાર નથી કાંઇ આ સંસારે, સમતાથી સમજી લેરે—મન૦
તું કોણને કોણ છે તારૂં, અંતરથી ઓળખી લેરે—મન૦

તુળજારામ, પુરૂષોત્તમ— ૬

ગોર ગાંઠે નહિ દામ ધરી મોટાઇનું નામ,
દોડી આવ્યો શું કામ મુખ બાળવા,
બોલી સંભાળ ઉઠે છે ઝાળ નહી તો તારો નકી થશે કાળ
પૈસો આપું ન એક મારૂં માથામાં મેખ મારી ધારેલી ટેક નીત પાળવા
છળ બળે સવા રૂપીઓ લવું મરે ભલે પણ પાઇ ન દઉં
જા જા જા અહીંથી જા...........ગોર૦

દરબારીઓ— ૭

મહારાજા જગ જીવો ઘણું આશીશ આપીયે ભરી દરબાર—મહા૦
સુખમાં ગમન ગુણી ગુણવાન, પ્રેમી પ્રજાને અતીશય માન;
અરીનો નાશ સહાય સ્વામ, સુખમાં સ્નેહે સાચવી સંસાર—મહા૦

વારાંગનાઓ— ૮

પાયે પાયે પીયાર અમે કહાં જાઓગે લાલન હમાર
જાને ન દઉંગી તામેમે રઉંગી સોહેમે સહુંગી કહોગેજો
વારી વારી બલીહારી અંકધારી લાલપ્યારી રેનસારી હય ગુજારી
નેન મેન સેન કેસર ભારી હતડારી ગીદીગીન ગીદીગીન ધા ધા—પાયે.
બતાકે પ્રીતી તુમે લઉ જીતિ ધારૂં ન ભીતી જરાઓ મેં
વારે વાર પ્યાર કાર અંકકાર માર મારસે સુધાર ઉરઠાર
દેહ ગેહ નેહ તુમપે વારો કરો પ્યારી ગીદીગીન ધા ધા (૩)

ધ્રુવજી— ૯

ચટપટ ચેત હેત કર હરીશું મરણુ ભમે છે માથે રામજી
ધામ ધરા ધન સુત ધણીઆણી સેવક નાવે સાથે રામજી
મોટપણાનું માન ભરાયું તેમાં કાંઇ નવ સુજે રામજી
જમના કીંકર જોશો ત્યારે થર થર કાયા ધ્રુજે રામજી
કર સતસંગ અંગ હોય નીરમળ રંગ હૃદયમાં લાગે રામજી
ભાવ ધરી ભગવંત ભજી લઉં તો ભવનો ભય ભાંગે રામજી—ચટ.

સુનીતી, ધ્રુવજી— ૧૦

પુરણુ સત્ય પાળી શ્રીરામને રીઝાવજો,
વચન આપનાં ચઢાવી શીર રટું રઘુવીર—સત્ય૦
થશે સફળ કામ શુભ સઉ તમારૂં એમ ધારી હું અંતરને વારૂં
રહેમ દ્રષ્ટીથી સર્વદા અમારૂં સીદ્ધ થાશે મમ કામ એમ ધારૂં
પુષ્પે વધાવું મોતીડે વધાવું મારા બાલુડા વેલા આવજો—સત્ય૦
નીરખું નયન ભરી નેહથી આનંદ કારી મુખ જરી

લઉં વારણાં હુલાસમાં આશીશ આપુ છું ફરી
સુખથી રહો આનંદમાં મુજ માતુ ચિન્તા નવ કરો
જગનાથ માગું પ્રેમથી મુજ પુત્રની રક્ષા કરો.

સુરૂચી, ઉત્તાનપાદ— ૧૧

વાહ વાહારે રસીયા હૃદયે વસીયા, પ્રેમ પીંજરે ફસીયા
આવો અલબેલી આવો, પ્રેમે અધરામૃત પાઓ
આવું સારી સેવા બજાવું પ્રીતમ ગુણ ગાઉં હૃદયામાં હરખાવું
હો રસીયા કરી કસોટી મેં કસીયા......વાહ વાહરે૦

ઈંદ્રગવરી, દાસીઓ— ગરબો ૧૨

સખી શરદચંદ જો પ્રકાશીઓ પ્રભા થકી નભે
ચીત્ત ચતુરાનો એ ચોર સખી જો ચડયો નભે

ફટીક સુમેરૂ સમ ચઢી, શ્વેત છટા ચહુ દીશ;
પતી વીના પ્રમદાઓને, હૃદય ચડે છે રીસ.

વીધ વીધ પક્ષીનાં વેણથી ચીતડાં ચમકે છે.........હાંહાં.
પ્રેમ ભરી પ્રમદાઓનાં દીલડાં ઠમકે છે.........હાંહાં.
મદન વ્યાપીને અંગમાં દુખડાં અતી દે છે......હાંહાં.
કામીનીઓના કર્ણમાં કાંઇ જાદુ કે છે.........હાંહાં,

સાધે સુખ શૃંગારનું, સ્વર્ગ તણા સહુ દેવ;
આલીંગી અંગનાઓની, નીત્ય કરે છે સેવ.

પણ એ પ્રભુની ભકતી વીના સુખ સહુ દુઃખ જણાય;
ભક્ત હરીનો હોય પતી જો આનંદે ઉર ઉભરાય—અહોનીશ.

નારદ— ૧૩

હોય ભક્ત પતિ ભવ મહીં, તરે તારે સંસાર;
સદા રહે પતી સાથમાં, ધન્ય ધન્ય તે નાર.

નારદ— ૧૪

ભજ ગોવીંદં ભજ ગોવીંદં; ગોવીંદં ભજ મુઢ મતિ,
ધામ ધરા ધન કામ ન આવે, અંતે અળગાં થાશેરે,
પળ પળ પ્રાણીહરીને ભજતો, જીવ સ્વર્ગમાં જાશેરે.

ઇંદ્રગવરાં— ૧૫

પ્રીતિથી મેં તો લાધી છે પ્રતીજ્ઞા એ એની,
લોભાણી છું હું ખ્યાતી જાણી એની—પ્રીતિથી૦
નારદજીની વાણી સુણીને ચીત ચોંટયું સુંદર વરમાં
હરી ઇચ્છાએ ફીરલો લાખો હું તો થઇ સુકી તન મનથી તેની વા૦

ધ્રુવજી— ૧૬

નોધારાના આધાર પ્રભુ મારા એકલાનાછો બેલી ભાગ્યાનાછો ભેરૂ (૩) રામ
માત પીતાને મેં તો મીથ્યા સબંધી ધારી મનથી હું મુકુછું વીસારી વા૦
સર્વે ભક્તોને જ્યારે ભીડ પડી છે ત્યારે, ધાઇને ગયાછો વનમાળી વા૦

નારદ— ૧૭

તમે ચેતોને સમય વીતી જાએરે સુઘડનર માનો જીવનવ્રથા જાય હોજી
માયાને મંદીરીયાં ને કુટુંબ કબીલા જોઈ હૈયામાં કાં હરખાય હોજી
જમના કીંકર જ્યારે ઝાલીને જાશે ત્યારે તું તારા મનમાં મુઝાય સુ૦
હવે તો હરીને ભાઇ ભાવેથી ભજી લેને કાંતુ ગારામાં ગોથાં ખાય હોજી
આરે અવતાર તારો એળે જો જાશે ભાઈ જીવડો ચોરાશીમાં જાયરે૦

ઇંદ્રસભા— ૧૮

છાઇ રંગ બે રંગી ઉમંગી સુસંગી રહ્યા રંગ સઉ અહીં સ્થાન
અમન ચમન અમ્રત વરસે મણીમય જળ હળ સ્વર્ગનું ધામ
અજર અમર દેવનામ મોહ મનોહર ઇંદ્રનું ધામ—છાઇ.

અંક બીજો.

ઉત્તાનપાદ— ૧૯

ખળ ખળ ખળ આંસુ આંખથી આ ખરે છે
ધગ ધગ ધગ હૈયું બાપડું આ બળે છે
પળ પળ પળ પ્રગટે અંગમાં અગ્નિ એનો
વીરહ બહુ દમે છે આજ કુમાર ધ્રુવનો
ધ્રુવજી વીના મારૂંરે જીવન થયું ખારૂં (૨) સઉ સુખ અકારૂં—ધ્રુવ૦
નારીના નેહે લપટાઇ ભુલ કરી ભારી ન્યારૂં કર્યું બાળ બીચારૂંરે—જી૦
રાજ તાજ વૈભવ બધા બ્નેઇ બળે ઉર લાય
પુત્ર વિયોગે પ્રાણ મુજ પાપી કેમ નજાય હાય થશે શું હવે મારૂંરે—જી૦

નારદ— ૨૦

સઉ રામ નામને સાધોરે સંતો પ્યારા ભાઇ ભકિત રસ્તે વાધોરે—સંતો
આવ્યા સઉ હરીને મળવા સમજીને સુકૃત કરવા
આ ભવ સાગરથી તરવારે...........સંતો૦
ગીતાજી ગાઇ કહે છે રામાયણમાં પણ તે છે,
વેદ પુરાણ એમ વદેછેરે...........સંતો૦

માયા— ૨૧

માયા હું મદમાતી યોવનમાં લચકાતીરે
શોભા સુંદીર મમ તન ધારે, રંભા રતીનો ગર્વ ઉતારે;
સકળ લોકોમાં શક્તિ ધરાવી, સૂરનર સર્વેને રોવરાવી
મુનીવરને ગોથાં ખવરાવી, ખુબ ઉરે ખુશી થાતીરે—

માયા— ૨૨

જોઈ માયા મોટા મોટા ભરમાયા ખોઇ મયા રજમાં રોળાયા રાણીજાયા

માયાને માટે મરાણા ધીરવીર સમર્થ ને શાણા છેલા નર પણ છેતરાયા
ધીરા ધ્રુવજીયે ધાર્યા હૃદયે પરમેશ્વર પ્યારા
હારૂં એથી હું હીંમત હારૂં
લોભે તે લોભાવું બતાવી મારી માયા—જોઇ૦

ઇંદ્રગવરી, દાસીઓ— ૨૩

જાને ઘેલી સાહેલી છો મન મેલી સતાવે શાને મારી બેન
આવી વાણી જાણીને જાઉં હારી વહ શાણી
જોઇ ચતુરાઇ તારી હું હારી ભાન સારી.
ના ગભરાવો કાં દુભાવો શું ક્રુર થાઓ બસ દુર જાઓ—જાને.
લાગી કટારી કારીકરૂ કયાં જઇને હું રાવ મારૂં મન બહુ મુંઝાય
જીવ જાય ના સેવાય ના રેવાય ના કેવાય કાંઇ કંઇ થાય ઉર ગભરાય૦

જયંત, ઇંદ્રગવરી— ૨૪

દુર દુર દુર નફટ બાળા પ્રગટે જ્વાળા ઉરમાં ભારી
વીરા વદો શું આ વીના વંચારી ક્રોધ હાય ના ખમાય છુટે કંપારી—દુર
રાંકના ઉપર રોશ કરો કાં ભગીની મારી હત્યારા ઠરો કાં
જુલમ કરો કાં જનેતાના જાયા થઇને ડાહ્યા
ચુપ ગમાર પ્રગટે જ્વાળા—દુર૦

ઇંદ્રગવરી, દાસીઓ— ૨૫

મોહ્યું રે મન સુંદરવર ધ્રુવમાં, ચોટયું ચોટયું (૨) રે મન૦
માત પિતા ભલે ભારે ભય આપે કાપે શીશ આ મારૂં (૨) રે મન૦
ચંદ્ર સાથે ચકોરી જેવું તેવું ચીત આ લાગ્યું લાગ્યું (૨) રે મન૦

માયા— ૨૬

વાવા શી શોભા મધુવન પક્ષો શોભાવતાંરે
હરખ ઉભરાવતાંરે પ્રીત પ્રસરાવતાંરે—વાવા૦

વીકસીત સુગંધીત સરસ સુમનપર રસ ચુસે મદ મસ્ત મધુકર
કોકીલ કલરવ મુનીજન મન લોભાવતારે તપો તોડાવતારે—વા૦

માયા, અપ્સરા— ૨૭

પ્રીય પ્યારા છો મારા ધુતારા થઇને આમ શું બેઠા
આમ શું વાલા ઠગો છો ઠાલા ઉઠોને રંગ રમોને રઢીયાળા
અનંગ આગ લાગી અંગ લાલા તે સમાવો વાલા—પ્રીય૦
રંગે રમાડો વીરહ સમાવો આલીંગન લઇ લ્યોને લાવો
નાથ કાં તરસાવો સ્હેને બોલાવો દયા ઉર લાવો
ના શરમાવો વ્હાલ વધારો સેવા સ્વીકારો સ્વામી છબીલા—પ્રીય૦

સુનીતી— ૨૮

પાય લાગી લાગી આજ માગુછું મોરારી,
માગું છું મોરારી આજ સ્હાય શામ તારી,
પુત્ર મારો પ્રાણ પ્યારો આવ્યો શરણે તારી
બીરદના પ્રતીપાળ પ્રભુ લેજે તું ઉગારી
મુજ રંકનું એ રત્ન મળ્યું જે મોંઘે પ્રયત્ન
હેમ ક્ષેમ રાખો વીભુ અહોનીશ યાચું પ્રભુ—પાય૦

સુનીતી— ૨૯

ચાહું છું સેવા સદા સ્વામી તમારી રંગ રાગ કદી માગું નહી મનથી
આરે સંસારી સુખ સઘળાં હું આતશબાજી સમ ગણું ઉરથી વ્હાલા.
પતી તમ પદ રજ મમ હીતકારી—

નારદ— ૩૦

મન હરીહર કેરું ધ્યાન ધરો મુક્તીનો મારગ એજ ખરો
દુરાચાર તજી સતસંગ કરો..................મન૦

હું ને મારૂં એ બેહ તજો ગરવ છોડી મન રામ ભજો
ભાવ ભજન તવ રદય ભરો.............મન૦

લક્ષ્મીજી વગેરે— ૩૧

પોઢો પ્રીય પરમાનંદ પ્યારા હાં હીંચોળે સુંદર દારા,
જીવન ઝુલો રઢીયાળા છબીલાજી છોગાળા—પોઢો
પાતળીયા પંખો કરી, વાયુ ઢોળું નાથ
શીતળ સુગંધી સ્નેહથી સીંચુ સહુ સખી સાથ
ગુણીયલ ગજરા, ગુંથ્યા છે સારા અરપું નારાયણ તમને,
હવે પોઢોજી પોઢોજી પોઢો પ્રાણેશ.............પોઢો૦

વિષ્ણુ— ૩૨

આહા શું ધ્રુવ ભક્તી તમારી જાણી હર્ષ થયો ભારી
છ માસથી એકાગ્રહ થઇને અનફળ જળનો ત્યાગ કરી,
બેઠા છો તમે મુજ ધ્યાન ધરી તે સ્મરણ થયું સ્વપ્ને-ભક્તી૦

ઇંદ્રાદી દેવો લક્ષ્મી દાસીઓ— ૩૩

હે જગ્ત તારક ભય વિદારક અષ્ટી ધારક શ્રીપતી
છો દીન દયાળા જય કૃપાળા જાદવા વીશ્વપતી;
તારી અલોકીક પ્રબળ યુક્તી કળી ન શક્તી મુજ મતી
વીદ્વાન કે મુનીવર મનુજો પાર પામે ના રતિ;
મેરૂ કરો ત્રણ મય ક્ષણે ક્ષણમાં કરો ત્રણમય તરૂ
એવા રમાવર આપ મુક્તી ધામ તે કેમ વીસરૂં;
સેવે ચરણ રજ શંભુ પ્રીતે પરમ હીતમય સૌખ્યદા
વ્યાધી પ્રલય કરો ભ્રાંતી સહુ હરો શાન્તી કરજો સર્વદા.

અંક ત્રીજો.

સુનીતી— ૩૪

પ્રભુ અકળ કળા તારી પામે નહી કોઇપાર,
ક્ષણમાં રાજા રંક બનાવે રંક પરે તું છત્ર ધરાવે
ઘડી હસાવે ઘડી રડાવે નટ મરકટ વત સઉને નચાવે
પ્રણમું વારંવાર...........પામે૦

સુનીતી, સુરૂચી ઉત્તાનપાદ— ૩૫

સુંદર શામળીયારે સઉ ભાગ્યતણાં શણગાર
ગણ્ગુ ગુણવંતા અમારા આધાર
તમ સમ સ્યામા જોઇને હું માનું ભાગ્ય અપાર,
ગણાય છે આ ભવસાગરમાં સેતુ રૂપ સતીનાર;
અપાવે સ્વર્ગ તણા સુખ સાર—સઉભાગ્ય૦
ચાહે ચકોરી ચીતમાં જેમ ચંદ્ર તણોરે પ્રકાશ
એમ હું ચાહું ચોંપથી સ્વામી તમ સેવાને ખાસ
ખરૂં છે અમ તરવાનું નાવ—સઉભાગ્ય૦

વીષ્ણું— ૩૬

આશ મારી ઉર ધરી, જંજાળ જગની પરહરી,
બાળક વયે વશ તેં કરયો, રીઝાવ્યો બહુ તપ કરી;
છો પ્રાણથી પણ પ્રીય મને, શીરોમણી સઉ ભકતામાં.
ભકતી ભાવે નહી ચડે, તુંથી અવર આ વીશ્વમાં.

વીષ્ણુ— ૩૭

છે ધન્ય ભાવ તમ ભક્તી તણો ધ્રુવ ભક્ત શીરોમણી ખાસ–જગત૦
અમુલ્ય અવીચળ પદ લેવામાં થયા છો પુરા પાસ—જગતમાં ભક્ત૦
આ સંસાર અસાર ગણીને, જે રાખે મુજ આશ જગતમાં ભક્ત૦

નારદ, ધ્રુવજી— ૩૮

પ્રીય શીષ્ય પ્રભુને પ્રસન્ન કર્યા, તમ જન્મ જન્મના ફેરા ટળ્યા,
વીદેહી સમ સદા વીચારજો, નીશદીન નીતી અંતર ધરજો,
શીષ્ય તમારો નહી ડગનારો રહેશે ન્યારો,
જળ કમળ વત હરદમ ભવમાં ભર્યા,—પ્રીય૦

ધ્રુવજી— ૩૯

તારો અવસર જાય અભાગી જીવડા જો જાગી જો જાગી,
સદ આચરણ પ્રભુની સેવા આદર કર્યો ન એવો;
આ ભવમાં નર દેહ ધર્યો પણ રહયો જનાવર જેવો—જીવડા
સમજીને તું ચેતી લેજે ભલો સમય છે ભાઇ,
રદય માંહી શુદ્ધ ભાવ ધરીને લેજે હરીગુણ ગાઈ જીવડા–તારો.

સુનીતી, સુરૂચી સ્ત્રીઓ— ૪૦

આજે આનંદ સાગર રેલીયો
સોનાનોરે કાંઇ ઉગ્યો છે સુર્ય કે વેગે મળ્યાં રે વધામણા
રીતે પ્રીતે પ્રભુને રીઝાવ્યા વીર ધ્રુવજીરે પધાર્યા છે પુર કે વેગે૦
મેંતો મોતીના ચોક પુરાવ્યા વાટે ઘાટેરે વેરાવ્યાં છે ફુલ કે વેગે૦
ધન્ય આજ ઘડીરે આનંદની વરસેછેરે કાંઈ અમ્રત નુર કે વેગે૦

નારદ— ૪૧

આ મીથ્યા મોહમાં એ પાપી જીવડા,
શ્રી હરીને વીસરીને કાં ગોથાં ખાય છે;
માયાના મદમાં કાં તણાઇ જાય છે,
સાચી ભક્તી કરો દીલથી તો મુક્તી થાય છે.

ઇંદ્રગવરી— ૪૨

વાહ વાહ પ્યારા પ્રભુજી તે મારી કીધી આશા પુરી,
રાખી ના અધુરી મોરારી
પામી સ્વામી આ સહુ દુખડાં વામી હવે હરખેથી વાલાની સાથે ઉમંગે
રહીને હું સંગે રમીશ રોજ રંગે પ્રીતેથી રીતેથી ચીતેથી ચાહું,
સુંદર વરની સેવા સારી..........વાહ વાહ૦

વારાંગનાઓ— ૪૩

ધનીસાસા ધનીસાસા નીસારેરેગ ગપમગમગરેસા
ગરેગરેગમપ ગમપ ગમપ નીનીનીની ધધધધ
પપપપમ પમગ મગરે ગરેસા ધની
ગગગગમપ નીનીનીની ધધનીસા
સાની સાનીધપ ધપમ પમગ મગરે ગરેસા ધનીસા

જાહેર ખબર

નીચે લખેલા ઓપેરા કંપનીમાંથી રોકડી કીમતે મળશે.

જગતસિંહ	...નાટકના ઓપેરા...	...૦—૨—૦
શૈલબાળા	...નાટકના ઓપેરા...	...૦—૨—૦
વિદ્યાપ્રતાપ	...નાટકના ઓપેરા...	...૦—૨—૦
પ્રેમચંદ્રિકા	...નાટકના ઓપેરા...	...૦—૨—૦
ચંદ્રકાન્તા	...નાટકના ઓપેરા...	...૦—૨—૦
ઇંદુમતી	...નાટકના ઓપેરા...	...૦—૨—૦
સતિ સુંદરબા	...નાટકના ઓપેરા...	...૦—૨—૦
રમણ સુંદરી	...નાટકના ઓપેરા ...	...૦—૨—૦
સંસારી સાવિત્રી	...નાટકના ઓપેરા...	...૦—૨—૦
સીતા સ્વયંવર	...નાટકના ઓપેરા...	...૦—૨—૦
સત્યવાદી હરિશ્ચંદ્ર	...નાટકના ઓપેરા...	...૦—૨—૦
નરસિંહ મહેતો	...નાટકના ઓપેરા ...	...—૨—૦
મીરાંબાઇ	...નાટકના ઓપેરા...	...૦—૨—૦
ગોપીચંદ	...નાટકના ઓપેરા...	...૦—૨—૦
ધ્રુવકુમાર	...નાટકના ઓપેરા...	...૦—૨—૦
ભકતરાજ પીપાજી	...નાટકના ઓપેરા...	...૦—૨—૦
સૂરસ્યામ	...નાટકના ઓપેરા...	...૦—૨—૦
રાધા પ્રેમભકિત	...નાટકના ઓપેરા...	...૦—૨—૦

નરસિંહ મહેતો, મીરાંબાઈ, ગોપીચંદ, ભકતરાજ પીપાજી, ધ્રુવકુમાર, સૂરસ્યામ તથા રાધા પ્રેમભક્તિના નાટકની ભાષણ સહિત મોટી બુકો આઠ આનાની કીમતે કંપનીમાંથી કોઇ-પણ વખતે મળી શકશે.

ગ્રંથ કર્ત્તા